

KULTURUTSKOTTETS BETÄNKANDE 7/2013 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring och temporär ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet, lag om ändring av 12 a § i lagen om fritt bildningsarbete och lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i lagen om temporär ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 24 september 2013 regeringens proposition med förslag till lag om ändring och temporär ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet, lag om ändring av 12 a § i lagen om fritt bildningsarbete och lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i lagen om temporär ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (RP 115/2013 rd) till kulturutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Merja Leinonen och regeringsråd Marja-Riitta Pönkä, undervisnings- och kulturministeriet

- förvaltningsdirektör Matti Lahtinen, Utbildningsstyrelsen
- läroavtalsdirektör Anne Vuorinen, Keudan oppisopimuskeskus
- vice ordförande, rektor Riitta Konkola, Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf
- utvecklingschef Nina Lahtinen, Undervisningssektorns Fackorganisation rf
- sakkunnig Päivi Väisänen-Haapanen, Finlands Kommunförbund.

Dessutom har skriftligt yttrande lämnats av

- Finlands museiförbund rf
- Suomen Sinfoniaorkesterit ry
- Centralförbundet för Finlands Teaterorganisationer rf
- Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry
- Elinkeinoelämän Oppilaitokset ry
- Fritt Bildningsarbete rf

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet och lagen om fritt bildningsarbete ändras. De

temporära bestämmelser i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet om hur priset per enhet ska räknas ut som är i kraft till

utgången av 2015 ska ändras så att det år 2014 inte görs några justeringar enligt förändringar i kostnadsnivån i de genomsnittliga priserna per enhet för gymnasieutbildning, grundläggande yrkesutbildning, yrkeshögskolor och grundläggande konstundervisning som finansieras enligt antalet undervisningstimmar, priset per enhet för särskilda yrkesläroanstalter eller den finansiering som beviljas med stöd av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet för de verksamheter som avses i lagen om grundläggande utbildning. Enligt förslaget ska ändringar i kostnadsnivån inte heller göras i fråga om de belopp som gäller övergångsperioden för finansieringssystemet för yrkesutbildningens och yrkeshögskolornas investeringar.

Till lagen fogas bestämmelser om sänkning av de genomsnittliga priserna per enhet för gymnasieutbildning och grundläggande yrkesutbildning år 2014.

Den temporära bestämmelsen om priset per enhet för yrkesinriktad tilläggsutbildning ska ändras så att det belopp som används som grund vid beräkningen av priset per enhet år 2014 är 91,2 procent av det genomsnittliga priset per enhet för grundläggande yrkesutbildning.

Till bestämmelsen om priset per enhet för grundläggande yrkesutbildning ska fogas ett nytt moment, enligt vilket priset per enhet för en ex-

amensdel inom grundläggande yrkesutbildning som ordnas i form av läroavtalsutbildning ska vara lika stor som priset per enhet för grundläggande yrkesutbildning som ordnas i form av läroavtalsutbildning när det läroavtal som ligger till grund för finansieringen ingår för en person under 25 år utan examen efter slutförd lärokurs för den grundläggande utbildningen.

Den spareffekt som riktats till teatrar, orkestrar och museer åren 2012—2015 görs permanent. Dessutom ska till lagen temporärt fogas en bestämmelse, enligt vilken det år 2014 inte görs någon justering enligt kostnadsnivån i priserna per enhet för museer, teatrar och orkestrar.

Till lagen fogas en temporär bestämmelse, enligt vilken det ska vara möjligt att avvika från lagens bestämmelser om statsunderstöd för anläggningsprojekt när det gäller huvudprojektet för hundraårsjubileet av Finlands självständighet.

Den temporära bestämmelsen om pris per enhet i lagen om fritt bildningsarbete ska ändras så att justeringar enligt förändringar i kostnadsnivån i priserna per enhet inte heller görs år 2014.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2014 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2014.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Enligt propositionen ska det år 2014 inte göras justeringar enligt förändringar i kostnadsnivån i de genomsnittliga priserna per enhet för gymnasieutbildning, grundläggande yrkesutbildning, yrkeshögskolor och grundläggande konstundervisning som finansieras enligt antalet undervisningstimmar, priset per enhet för särskilda yrkesläroanstalter eller den finansiering som beviljas med stöd av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet för de verksamheter som avses i lagen om grundläggande utbildning. Vidare ska statsandelsindex för teatrar, museer och orkestrar frysas nästa år. De in-

besparingar som gäller statsandelarna för kulturinstitutioner 2012—2015 blir permanenta. Inte heller priset per enhet för det fria bildningsarbetet indexjusteras 2014.

Det är huvudsakligen fråga om lagstiftning som syftar till inbesparingar till följd av att statsfinanserna måste balanseras. De föreslagna indexfrysningarna påverkar statsandelarna med totalt cirka 54 miljoner euro. Sänkningen av det genomsnittliga priset per enhet för gymnasieutbildning uppskattas sänka statens och kommunernas kostnader för 2014 med totalt cirka 36 miljoner euro, medan motsvarande siffra för yrkesutbildning är cirka 26 miljoner euro. Änd-

ringen av koefficienten för priset per enhet för yrkesinriktad tilläggsutbildning minskar den statliga finansieringen av tilläggsutbildning med omkring 4 miljoner euro. Ändringen gällande läroavtalsutbildning höjer de årliga kostnaderna med uppskattningsvis 5,4 miljoner euro, varav statens andel är 2,3 miljoner euro och kommunernas 3,1 miljoner euro. Utskottet frågar sig med oro om regeringens mål att göra finländarna till världens kunnigaste folk fram till 2020 verkligen kan nås.

Utbildning. Utskottet ser det som mycket positivt att det som ett led i verkställandet av ungdomsgarantin föreslås att det till 25 § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet fogas ett nytt 7 mom. Där föreskrivs det om priset per enhet för en del av en yrkesinriktad grundexamen, när läroavtal ingås för en person under 25 år utan examen efter slutförd lärokurs för den grundläggande utbildningen. Priset per enhet är då detsamma som för grundläggande yrkesutbildning som ordnas i form av läroavtalsutbildning. Läroavtalsutbildning är en för samhället totalt sett mycket ekonomisk väg att höja kunskanden. Förslaget kommer sannolikt att öka antalet läroavtal för unga. Avsikten är att utbildningsanordnaren på ett mer heltäckande sätt än nu ska sörja för unga läroavtalsstuderandes handledning och stöd.

Utskottet uttrycker sin oro över hur dessa nedskärningar av statsandelarna kommer att påverka undervisnings- och kulturverksamheten. Till följd av att justeringar enligt kostnadsnivån inte görs måste de kommuner som ordnar utbildning och andra utbildningsanordnare och huvudmännen för läroanstalterna också under 2014 anpassa sin verksamhet till statsandelnivån för 2012. Dessutom förutsätter det sänkta priset per enhet att utbildningsanordnarna anpassar verksamheten till de resurser som står till förfogande, att verksamheten effektiviseras, att kostnaderna sänks och att det vidtas åtgärder för en strukturell utveckling av nätet av utbildningsanordnare.

Finansieringen av gymnasieutbildningen väcker oro hos utskottet. Enligt budgetpropositionen kommer översynen av gymnasieutbild-

ningen att trygga utbildningens kvalitet och tillgänglighet då åldersklasserna minskar. Utskottet upprepar sitt uttalande (KuUU 9/2013 rd — SRR 3/2013 rd, SRR 4/2013 rd och KuUU 18/2013 rd — RP 112/2013 rd) om att de närmaste årens utsikter för gymnasieutbildningen inger farhågor, särskilt då statsandelens pris per enhet för gymnasier redan är så lågt att tillgången till och kvaliteten på gymnasieutbildning kan äventyras. Enligt propositionen beräknas det genomsnittliga priset per enhet sjunka med 4,18 procent. Det kan i praktiken leda till att valfriheten inskränks och att gruppstorlekarna växer i gymnasierna.

Utskottet har också i ett flertal ställningstagande påpekat att man ska kunna bo hemma när man går i gymnasiet. Utskottet påpekar att de som börjar gymnasiet oftast är i sextonårsåldern. För deras egen skull är det i regel inte bra att de bor t.ex. i elevinternat.

Det kan också konstateras att ungdomsverkstäderna och den grundläggande utbildningens påbyggnadsundervisning är kompletterande utbildningar och inte kan ersätta den bristande tillgång på utbildning på andra stadiet som inbesparingarna orsakar. Denna oändamålsenliga utveckling ger kommunerna och staten ökade kostnader och förkortar tiden i arbetslivet — trots att målsättningen är den motsatta. Vid sidan av nedskärningen av priset per enhet för gymnasieutbildning kan nedskärningen av priset per enhet för yrkesutbildning med 1,6 procent leda till minskad närundervisning och ökad centralisering, vilket i sin tur försvagar tillgången till utbildning.

Utskottet ser med oro på att de sparmål som riktats mot yrkeshögskolorna är betungande. De sänkta anslagen täcks delvis upp genom att antalet studieplatser reduceras. En delorsak till minskningen är att åldersklasserna har blivit mindre. Yrkeshögskolorna har reducerat utbildningsutbudet med 2 030 nybörjarplatser (cirka 8 procent) sedan början av 2013. De föreslagna nedskärningarna slår särskilt hårt mot yrkeshögskolorna, eftersom den minskning av nybörjarplatserna som beslutades våren 2012 inte hinner verkställas fullt ut under 2014 och den reforme-

ring av yrkeshögskolorna som görs i två steg inte hinner leda till sådana strukturella förändringar som ger tillräckligt stora inbesparingar.

Utskottet omfattar regeringens syn att vuxen- utbildningspolitiken bland annat har till uppgift att se till att hela den vuxna befolkningen har möjlighet att få bildning och utbildning. Det fria bildningsarbetet stärker å sin sida den sociala sammanhållningen, ökar aktiviteten bland allmänheten och främjar livslångt lärande. För dem som inte har tillgång till andra utbildningsformer är det fria bildningsarbetet en väg att uppfylla bildningsbehovet. Utskottet konstaterar att det finns en efterfrågan på utbildning inom det fria bildningsarbetet, dvs. vid medborgarinstitut, folkhögskolor, studiecentraler, sommaruniversitet och utbildningscenter för motion och idrott. Deras styrka är att utbildningen inom hela landet når ut till olika åldersgrupper och socioekonomiska grupper och även till dem med lägst utbildning. Det statliga stödet är viktigt för att studieavgifterna ska kunna hållas på en skälig nivå.

Kultur. Det står enligt utskottet klart att konstinstitutionerna liksom alla andra inom kulturfältet har ekonomiskt tunga år framför sig. Utskottet hänvisar till sitt utlåtande om budgetförslaget för 2014, där det bl.a. konstaterade att det med oro ser på den minskande offentliga finansieringen av bibliotek, konst och annan kultur. Det försvagar medborgarnas möjligheter att i olika delar av landet utnyttja tjänster som är viktiga för den personliga välfärden. Läget försvårar ytterligare av kommunernas svaga ekonomi.

Utskottet betonar att teatrar, museer och orkestrar har såväl direkta som indirekta positiva ekonomiska effekter för omvärlden. Rent allmänt kan det konstateras att kultursektorn höjer kreativiteten och inspirerar till aktivitet på alla samhällsplan, såväl lokalt som regionalt, och därigenom har en allt större del i framgångarna också för företag och andra organisationer.

Utskottet vill särskilt fästa uppmärksamheten vid att den permanenta nedskärningen av anslagen till museerna med över en femtedel är mycket stor i såväl relativa som absoluta tal. I en jämförelse av hela kultursektorn är nedskärningarna dubbelt så stora som för de andra delsektorerna. Museerna har i uppgift att bevara kulturarvet för eftervärlden, vilket är ett långsiktigt åtagande. Faran är att redan ett tillfälligt stopp för underhållet av en samling, en kulturhistoriskt värdefull byggnad eller ett konstverk kan leda till permanenta skador eller rentav till förstörelse.

Detaljmotivering

Lagförslag 1

Rubriken för 29 a §. Rubriken har ändrats i den finska lagtexten eftersom paragrafen också gäller år 2014. Den svenska lagtexten påverkas inte.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslagen enligt propositionen men 29 a § i lagförslag 1 med följande ändring (Utskottets ändringsförslag).

Utskottets ändringsförslag

Lagförslag 1

29 a §

(Paragrafrubriken som i RP. Utskottets ändringsförslag påverkar inte den svenska texten.)

(momentet som i RP)

Helsingfors den 7 november 2013

I den avgörande behandlingen deltog

vordf. Inkeri Kerola /cent
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna
Ritva Elomaa /saf
Jukka Gustafsson /sd
Leena Harkimo /saml
Pauli Kiuru /saml
Kimmo Kivelä /saf

Sanna Lauslahti /saml
Mika Niikko /saf
Mikaela Nylander /sv
Tuula Peltonen /sd
Simo Rundgren /cent
Pauliina Viitamies /sd
ers. Sari Palm /kd.

Sekreterare var

utskottsråd Marjo Hakkila.

RESERVATION 1

Motivering

Statsminister Katainens regering fortsätter genom sina ekonomiska beslut att radera grunden för kulturen och bildningen. Målet att göra finländarna till världens kunnigaste folk fjärrar sig allt mer. Det är nu andra året i rad som regeringen fryser statsandelsindexet för undervisnings- och kulturministeriet. De nedskärningar som fastställts i regeringsprogrammet och rambeslutet gäller bl.a. gymnasiet, den grundläggande yrkesutbildningen, läroavtalsutbildningen, den yrkesinriktade tilläggsutbildningen, finansieringen av yrkeshögskolorna, statsandelen för anläggningskostnaderna för skolor, finansieringen av det fria bildningsarbetet och finansieringen av teatrar, orkestrar och museer. År 2014 ökar inbesparingarna med 62 miljoner euro jämfört med året innan. Uppskattningsvis 42 miljoner euro av detta sparbetting åläggs kommunerna och samkommunerna. Nästa år genomförs nedskärningsbesluten enligt ramförhandlingarna för 2012—2013, sammanlagt 362 miljoner euro. Till följd av regeringens beslut uppgår nedskärningarna i finansieringen av kommunala tjänster åren 2012—2017 till sammanlagt 6,6 miljarder euro. Centern kan inte acceptera dessa nedskärningar.

Allt bygger på högklassig grundläggande utbildning

Nästa år minskar anslagen för grundläggande undervisning till följd av nedskärningarna av statsandelar. Regeringen underlåter också att göra indexjusteringar för en del av den grundläggande utbildningen. Det vore konsekvent att göra indexjusteringar till följd av förändringar i kostnadsnivån för all utbildning som omfattas av lagen om grundläggande utbildning. Inbesparingarna återspeglas i större grupper, färre delade lektioner, minskat individuellt elevstöd och nedläggning av små skolor och specialklasser. Det är en ohållbar utveckling. Regeringen har tydligen glömt eller förbisett rapporterna om hur

sparivern under recessionen påverkade barnen och de unga. Centern betonar att vi inte får spara på den grundläggande utbildningen, eftersom den lägger grunden för all senare skolgång.

Utbildning på andra stadiet måste tillhållas i hela landet

Tillgången till utbildning måste säkras i hela landet. Barnen och de unga måste ha möjlighet att bo hemma när de går i skolan. Regeringen föreslår stora nedskärningar i anslagen för utbildning på andra stadiet. Priset per enhet för gymnasieutbildning sänks med 278,42 euro/studerande, dvs. med 4,2 procent av dagens nivå. För yrkesutbildningens del sänks priset per enhet 1,6 procent. Det försämrar utbildningens kvalitet och ger ett än mer centraliserat utbildningssystem. Skolnätverket krymper obönhörligen.

Att höja kompetensen är det bästa sättet att skapa nya jobb och stärka välfärden. Utbildning förebygger utslagning. Ungdomar som får utbildning på andra stadiet är friskare och mår bättre än de jämnåriga som bara har fått grundläggande utbildning. Undersökningar visar att studier på andra stadiet förlänger arbetslivet med tio år. Dessa omständigheter talar för att resurser bör läggas på att utveckla och stärka utbildningen på andra stadiet. Centern menar att alla unga har rätt att få sådan utbildning. Vi måste se till att de får tillgång till denna utbildning, att de unga bemöts jämlikt och att undervisningen är högklassig. Nedskärningarna av priset per enhet måste därför dras tillbaka.

Bevara ett väl täckande nätverk av yrkeshögskolor

Sparlinjen fortsätter när det gäller yrkeshögskolorna, och anslagen sänks med tiotals miljoner euro. Antalet studieplatser vid yrkeshögskolorna minskar. Skolenheter och undervisningsprogram läggs ned. Nätverket av skolor krymper i den strukturella utvecklingens namn. När hög-

skolenätet glesnar förtvinar också livskraften i regionerna. Centern anser att det måste finnas en högskola i varje landskap. Vi måste därför bibehålla ett regionalt och utbildningsmässigt rättvist nätverk av yrkeshögskolor. Regeringen driver en rå centraliseringspolitik utanför huvudstadsregionen.

Jämfört med nivån 2012 ökar yrkeshögskolornas sparbeting med 62 miljoner euro. Det motsvarar 6,6 procent av de totala kostnaderna för yrkeshögskolorna. Då regeringen samtidigt fryser yrkeshögskolornas index för 2014 uppgår nedskärningarna till 85 miljoner euro, dvs. 9 procent. Det är orättvist när man jämför med universitetens sparbeting. Det kan vi inte acceptera. Nedskärningarna slår särskilt hårt mot yrkeshögskolorna, eftersom den beslutade minskningen av nybörjarplatserna inte hinner verkställas fullt ut under 2014 och den reformering av yrkeshögskolorna som görs i två steg inte hinner leda till sådana strukturella förändringar som ger tillräckligt stora inbesparingar.

Skapa förutsättningar för ett högklassigt kulturutbud

Regeringen föreslår att de år 2012 införda besparingarna i museernas, orkestrarnas och teaternas verksamhet ska bli permanenta efter 2015. Dessutom föreslås det att priset per enhet inom detta fält inte ska indexjusteras nästa år. Det är en linje som försvagar det kulturella utbudet. Centerns utskottsgrupp ser det som viktigt att man i Finland ska kunna skapa högklassig kultur och att också regionerna fortsatt ska kunna erbjuda ett brett kulturutbud. Det är inte förnuftigt att centralisera alla verksamheter och resurser enbart till statens konstinrättningar i huvudstadsregionen. Museerna, orkestrarna och teaternas måste få tillräckliga resurser också i fortsättningen.

Den senaste planen för att köra ned biblioteksväsendet återspeglar en vilja att radera den breda folkbildningen i landet. Vi kan inte godkänna en modell som syftar till att skära ned på anläggningskostnaderna för bibliotek. Dagens biblioteksväsende satsar på något mer än traditionell biblioteksverksamhet. Biblioteken vill

vara audiovisuella center där nyckelorden är bibehållen läskunnighet och utveckling av det kritiska läsandet. Vårt omfattande biblioteksväsen har byggt upp finländarnas läsintresse och självbildning oberoende av hemort, ekonomiska resurser eller social ställning. Det är något som verkligen är värt att bevara.

Säkra förutsättningarna för det fria bildningsarbetet

Runtom i Finland finns det 314 inrättningar för fritt bildningsarbete. Hit hör medborgar- och arbetarinstituten, folkhögskolorna, studiecentralerna och bildningsförbunden, sommaruniversitetet och idrottsutbildningscentren. De har varje år ungefär en miljon unga och vuxna studerande. Medborgarinstituten erbjuder utbildning oberoende av inkomstnivå, eftersom studieavgifterna har kunnat hållas på en skälig nivå tack vare det statliga stödet.

Det fria bildningsarbetet har en viktig roll för utbildningsfältet och ungdomsgarantin. Det har regeringen likväl inte insett. Av de cirka 5 000 unga som — enligt statistiken — efter grundskolan inte fortsätter i utbildning som leder till examen får i dag hela 2 000 grundskolans påbygg- nadsundervisning vid en folkhögskola (tionde klassen i folkhögskola) och på utbildningslinjer som erbjuds inom det fria bildningsväsendet. I statistiken tas dessa ungdomar inte upp bland dem som går en examensinriktad utbildning, trots att de studerar på heltid. Genom att dirigera resurser som reserverats för ungdoms- och utbildningsgarantin till folkhögskolorna kunde vi omedelbart få åtskilliga hundra eller rentav ett tusental nya utbildningsplatser runtom i landet.

Regeringens budgetproposition för 2014 och de anknyttande lagförslagen innebär dock att skolornas möjligheter att uppfylla ungdomsgarantin försvagas avsevärt. De föreslagna nedskärningarna av statsandelarna, sänkningen av det genomsnittliga priset per enhet och frysningen av statsandelsindexet underminerar basfinansieringen av det fria bildningsarbetet. Att säkra basfinansieringen är det allra viktigaste om man vill trygga det högklassiga och långsiktiga arbetet.

Regeringens lagförslag och nedskärningspolitik leder ofrånkomligen till att endast höginkomsttagare kommer att ha råd att skaffa sig utbildning och bildning. Om regeringen får sin vilja igenom är den utbildningsmässiga jämlikheten snart ett minne blott. Centerns utskottsgrupp kräver att aktörerna inom det fria bildningsarbetet får tillräckligt med resurser så att de kan full-

göra sin uppgift och svara på de krav som ungdomsgarantin ställer.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen förkastar lagförslagen enligt betänkandet.

Helsingfors den 7 november 2013

Inkeri Kerola /cent
Simo Rundgren /cent

RESERVATION 2

Motivering

Sannfinländarnas medlemmar i kulturutskottet föreslår att de lagförslag som betänkandet anknyter till förkastas på följande grunder.

Enligt propositionen ska följande åtgärder vidtas de närmaste åren:

1. Inga justeringar görs med anledning av förändringarna i kostnadsnivån.

2. De genomsnittliga priserna per enhet för yrkesutbildning och gymnasieutbildning sänks.

3. Den procentandel som ligger till grund för priset per enhet för yrkesinriktad tilläggsutbildning fastställs utifrån det genomsnittliga priset per enhet för grundläggande yrkesutbildning.

4. Det införs en bestämmelse om beräkningssättet för priset per enhet för en examensdel inom grundläggande yrkesutbildning som ordnas i form av läroavtalsutbildning för personer under 25 år utan examen efter slutförd lärokurs för den grundläggande utbildningen.

5. Det införs bestämmelser om beräkningen av priserna per enhet för teatrar, orkestrar och museer och en bestämmelse om att det ska vara möjligt att avvika från lagens bestämmelser om statsunderstöd för anläggningsprojekt när det gäller huvudprojektet för hundraårsjubileet av Finlands självständighet.

Kommunernas statsandelar minskar med totalt cirka 54,35 miljoner euro till följd av att det inte görs justeringar enligt förändringarna i kostnadsnivån.

Det föreslås nu för andra gången i rad att statsandelsindexet fryses för undervisnings- och kulturministeriets del. När man tänker på att kommunerna får 6,6 miljarder euro mindre i statsandelar på grund av nedskärningarna under perioden 2012—2017 är det svårt att tro att regeringens mål att Finland och finländarna ska vara världens kunnigaste folk senast 2020 kommer att nås. Regeringens mål och dess handlingar är totalt oförenliga med varandra.

Sänkningen av priset per enhet för gymnasieutbildning minskar statens och kommunernas fi-

nansiering för 2014 med totalt cirka 35,8 miljoner euro, medan sänkningen av det genomsnittliga priset per enhet för yrkesutbildning minskar finansieringen med cirka 26 miljoner euro.

Sänkningen av koefficienten för yrkesinriktad tilläggsutbildning innebär en nedskärning av de statliga anslagen för tilläggsutbildning med 4,1 miljoner euro. Detta kompenseras visserligen genom en ändring gällande läroavtalsutbildningen för personer under 25 år som fullgjort den grundläggande utbildningen. Ändringen, som i sig är välkommen, höjer de årliga kostnaderna med cirka 5,4 miljoner euro, varav statens andel är 2,3 miljoner euro och kommunernas 3,1 miljoner euro. Totalt sett kommer kommunernas finansieringsandel att öka också i detta fall. Ur ett jämlikhetsperspektiv är det tråkigaste med detta att förslaget stänger dörren till sådan läroavtalsutbildning för personer under 25 år som gått i gymnasiet.

Av alla utbildningsanordnare som får statsandel eller statligt understöd är det yrkeshögskolorna som utsätts för de allra största nedskärningarna. I budgeten för 2013 gjordes det för högskolornas del ingen indexhöjning för stigande kostnader, vilket för yrkeshögskolorna innebär att nedskärningarna totalt sett ökade ytterligare jämfört med föregående budget.

I propositionen föreslås det en indexfrysning för yrkeshögskolornas del också för 2014. Därigenom stiger nedskärningarna enligt budgetpropositionen för 2014 till 85 miljoner euro, vilket är cirka 9 procent jämfört med 2012 års nivå. Med beaktande av att indexet för universitetens del enligt förslaget inte kommer att frysas 2014 är detta ett tecken på att alla inom högskolesektorn inte behandlas lika.

Propositionen tar inte heller hänsyn till att den minskning av nybörjarplatserna som beslutades våren 2012 inte hinner verkställas fullt ut under 2014 eller till att den reformering av yrkeshögskolorna som görs i två steg inte hinner ge tillräckligt stora inbesparingar.

I budgetpropositionen för 2014 anges följande mål: "Högskolorna förbättrar kvaliteten på undervisningen och förutsättningarna för god inlärning. Högskolorna utvecklar sin verksamhet så att de är konkurrenskraftiga, jämlika, tillgängliga och intressanta arbets- och inlärningsmiljöer." Målet kommer inte att nås.

Det finns en ökande efterfrågan på utbildning inom det fria bildningsarbetet, dvs. vid medborgarinstitut, folkhögskolor, studiecentraler, sommaruniversitet och idrottsutbildningscenter.

Läroinrättningarna inom det fria bildningsarbetet ordnar mer utbildning än de får statsandelar för. För många former av läroinrättningar täcker statsandelen bara cirka 60 procent av undervisningstimmarna.

Ytterst anmärkningsvärt är att utbildningsutbudet vid läroinrättningarna inom det fria bildningsarbetet når alla åldersgrupper och socioekonomiska grupper och även de mest lågutbildade på olika håll i landet. Undersökningar visar att medborgarinstituten och folkhögskolorna är mycket viktiga i samhällsintegreringen av vuxna och unga som på något sätt marginaliserats. Tack vare det statliga stödet har studieavgifterna varit låga och gjort det möjligt att förbättra den utbildningsmässiga jämlikheten. På grund av propositionen blir det svårare eller rentav omöjligt att nå upp till dessa samhällspolitiskt viktiga mål.

I utvecklingen och moderniseringen av det fria bildningsarbetet har det ända sedan 1990-talet betonats att förändringar och reformer ska göras utan att basfinansieringen äventyras. Propositionen innebär de facto uttryckligen en nedskärning av läroinrättningarnas basfinansiering, eftersom statsandelen inte följer den stigande kostnadsnivån. Läroinrättningarna kan omöjli-

gen utveckla sin verksamhet på lång sikt om de inte kan lita på att basfinansieringen är stabil.

Sänkningen av priset per enhet för teatrar, orkestrar och museer förbättrar inte statsfinanserna, eftersom besparingarna utgör någon promille av de totala utgifterna. Men genom att spara några miljoner riskerar regeringen att riva upp det täckande och rättvisa nätverket av kulturtjänster i hela landet. Samtidigt försvinner hundratal jobb under de kommande åren, eftersom förfarandet enligt förslaget ska införas permanent.

De föreslagna omfattande nedskärningarna leder till följande:

1. Tillgången på och kvaliteten i de utbildnings- och kulturtjänster som kommunerna och andra som anordnar utbildning och kultur svarar för kommer att försvagas märkbart.

2. Jämlikheten bland och likabehandlingen av elever och studerande riskeras, vilket bidrar till ökad marginalisering bland de unga. Följderna av liknande nedskärningar under den föregående recessionen har undersökts bland annat av Institutet för hälsa och välfärd (THL) i en rapport ("Laman lapset", endast på finska) som i kärva ordalag återger vilka följder en lagändring som den nu föreslagna kan leda till. Enligt den registerundersökning som gjordes har var fjärde person som föddes 1987 begått brott eller förseelser, var femte har haft eller har fortfarande mentala problem och var sjätte har inte avlagt examen efter den grundläggande utbildningen.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen förkastar lagförslagen enligt betänkandet.

Helsingfors den 7 november 2013

Ritva Elomaa /saf
Kimmo Kivelä /saf
Mika Niikko /saf